

פתרון בחינת הבגרות בגאוגרפיה

הפיתוח והתכנון המרחבי

קיץ 2014

מספרי השאלון: 575,57204

מוגש על ידי:

עדי פז ואילנית גולדשטיין

מורים לגאוגרפיה ברשת בתי הספר של

יואל גבע

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

הפיתוח והתכנון המרחבי

בשאלון זה שבע שאלות, ומהן הנבחרים נדרשו לענות על ארבע שאלות בלבד.

שאלה 1- מדדי פיתוח

סעיף א'

מיון מדינות ל-3 רמות פיתוח:

מדינות מפותחות: פינלנד, סלובניה.

מדינות מתפתחות: דרום אפריקה, ברזיל.

מדינות תת-מתפתחות: סנגל, ויטנאם.

נימוק:

תמ"ג לנפש – תמ"ג זהו מצב כלכלי לבחינת רמת פיתוח של מדינה. ככל שהתמ"ג גבוה זה מעיד על רמת פיתוח גבוהה יותר ולהיפך.

תוחלת חיים – זהו מדד דמוגרפי. ככל שתוחלת החיים גבוהה יותר זה מעיד על רמת פיתוח גבוהה יותר ולהיפך.

אחוז מועסקים בחקלאות – זהו מדד כלכלי. ככל שאחוז המועסקים בחקלאות גבוה יותר זה מעיד על רמת פיתוח נמוכה יותר ולהיפך.

משתמשי אינטרנט – מדד טכנולוגי. ככל שאחוז משתמשי האינטרנט גבוה זה מעיד על רמת פיתוח גבוהה יותר ולהיפך.

סעיף ב'

תמ"ג לנפש – מגבלה - לא ניתן על פי מדד יחיד לקבוע את רמת הפיתוח. זהו מדד ממוצע שלא מבטא את הפערים במדינה. בנוסף, מדד זה לא כולל בתוכו את הפעילות של השוק השחור.

משתמשי האינטרנט – זהו מדד טכנולוגי, לא ניתן לקבוע רק על פיו רמת פיתוח של מדינה. בנוסף, יש מדינות שלא מאפשרות שימוש באינטרנט בצורה חופשית, כמו: סין.

סעיף ג'

הקשר בין מבנה גילאים לרמת פיתוח של מדינה:

1. אחוז אוכלוסיית הילדים התלויה – ככל שאחוז אוכלוסיית הילדים התלויה גבוה זה מעיד על רמת פיתוח גבוהה יותר ולהיפך.

אחוז אוכלוסיית הילדים גבוה מעיד על מעמד אישה נמוך, השכלה נמוכה ורמת ילודה גבוהה המאפיינת מדינות מתפתחות.

לעומת זאת, שיעור ילודה נמוך מאפיין מדינות מפותחות בהן לאישה יש השכלה, קריירה, נישואין בגיל מאוחר ותכנון משפחה.

2. אחוז גבוה של מבוגרים מעיד על מדינה מפותחת.

ככל שבמדינה יותר מבוגרים כך רמת הפיתוח גבוהה יותר ולהיפך.

אחוז גבוה של מבוגרים מבטא רמת ילודה נמוכה ותוחלת חיים גבוהה המאפיינת עולם מפותח. לעומת זאת, אחוז נמוך של מבוגרים מבטא רמת ילודה גבוהה ותוחלת חיים נמוכה, המאפיינת עולם מתפתח.

שאלה 2- טביעת רגל אקולוגית**סעיף א'**

טביעת הרגל האקולוגית שהיא גדולה במיוחד נמצאת ביבשת צפון אמריקה וטביעת רגל אקולוגית שהיא קטנה במיוחד נמצאת ביבשת אפריקה.

סעיף ב'

הגורם העיקרי להבדל בטביעת הרגל האקולוגית בין היבשות - בצפון אמריקה רמת הפיתוח גבוהה ולכן מייצרים הרבה פסולת. לעומת זאת, באפריקה רמת הפיתוח נמוכה ולכן מייצרים פחות פסולת.

סעיף ג'

חשוב לצמצם את טביעת הרגל האקולוגית מכיוון שהיא מזיקה לסביבה ופוגעת בה. פעולה אחת להשגת מטרה זו היא פיתוח בר קיימא.

שאלה 3- סחר עולמי**סעיף א'**

המגמה היא מגמת עלייה.

שלושה גורמים:

1. עלייה בכמות האוכלוסייה בעולם.
2. עלייה ברמת החיים.
3. התפתחות הגלובליזציה.

סעיף ב'

1. יתרון יחסי הוא יתרון שיש למדינה על פני מדינה אחרת.
2. היתרון היחסי האפשרי של אוסטרליה הוא שטח נרחב עם מעט אוכלוסיה . אפשרות נוספת: המדינה פונה לארצות הברית ולכן יש לה קשרי מסחר רבים עם צפון אמריקה.

סעיף ג'

הנימוק הוא שככל שהסחר העולמי מתרחב כך הפעילות של החברות הרב לאומיות גם היא מתרחבת, ולכן הניצול של המדינות הפחות מפותחות הולך וגדל.

שאלה 4- יישובים כפריים**סעיף א'**

שלושה גורמים שהשפיעו בעבר על מיקום של יישובים כפריים:

1. טופוגרפיה מישורית נוחה לפיתוח חקלאות.
2. מקורות מים, כמו נחל ואגם, המאפשרים השקייה חקלאית.
3. קרקע פורייה בעמק או מישור.
4. אקלים נוח, המתאים לסוג הגידול הנדרש.

סעיף ב'**מקורות מים והשפעתם כיום:**

כיום אין חשיבות לקיים יישובים בסמוך למקור מים משום שניתן להוביל מים באמצעות צינורות גם לאזור שאין בו מים.

קרקע פורייה והשפעתה כיום:

כיום אין חשיבות לקיים יישוב בסמוך לקרקע פורייה, משום שניתן לשים בקרקע דשנים, ניתן לגדל במצע מנותק ובכך חקלאות מודרנית לא מחייבת קרקע פורייה. בנוסף, מרבית היישובים הכפריים כיום אינם עוסקים כלל בחקלאות ולכן גורם זה חשוב פחות.

אקלים והשפעתו כיום:

אין חשיבות לקיים יישוב כפרי בהתאמה לאקלים. כיום ניתן לגדל בחממות, המאפשרות להתגבר על תנאי האקלים. בנוסף, מרבית היישובים הכפריים כיום אינם חקלאיים, אינם עוסקים כלל בחקלאות ולכן גורם זה חשוב פחות.

סעיף ג'

תמונה 1 – דגם כפרי מפוזר הררי.

תמונה 2 – דגם כפרי מרוכז – מישורי.

תמונה 1: יתרון – השטח החקלאי קרוב לבית החקלאי.

חיסרון – בתים מרוחקים, רחוק ממרכז ומשירותים.

תמונה 2: יתרון – בתים קרובים, קרוב לשירותים ולמרכז.

חיסרון – השטח החקלאי דחוק.

שאלה 5- משאבי אנוש**סעיף א'**

משאבי אנוש משמשים זרז לפיתוח הכלכלה מכיוון שבעזרתם ניתן לפתח תעשיות כמו הייטק.

סעיף ב'

סוג המפעל בתמונה אחת הוא: מפעל הייטק, והמפעל בתמונה השנייה הוא מפעל לטקסטיל.

שני הבדלים למפעל הייטק - צריך אנשים משכילים וכן אנשים שמתמחים בתחום שקשור לטכנולוגיה ובנוסף צריך השקעה כספית רבה. לעומת זאת, במפעל בתמונה ב' לא נדרשים אנשים משכילים ובנוסף ההשקעה בעובד היא נמוכה.

סעיף ג'

כלכלת יפן מבוססת על משאבי אנוש מכיוון שכמעט ואין לה מחצבים.

שאלה 6- עיור**סעיף א'**

בשנת 1950 הריכוזים הגדולים היו ביבשת צפון אמריקה ואירופה ואילו בשנת 2025 הריכוזים הגדולים יהיו באסיה.

שני גורמים:

1. תהליך העיור ביבשת צפון אמריקה ואירופה כבר הסתיים ואילו ביבשת אסיה הוא בעיצומו.
2. ריבוי טבעי גבוה מאוד ביבשת אסיה לעומת ריבוי טבעי נמוך ביבשת אירופה וצפון אמריקה.

סעיף ב'**שלושת הקשיים הם:**

1. **צפיפות אוכלוסין** רבה שקיימת בערים ענקיות, לדוגמה: בשל צפיפות אוכלוסין בקהיר בירת מצרים, אנשים עברו לגור בבית קברות.
2. **קריסת תשתיות** – כתוצאה מכמות אוכלוסייה שרק הולכת ועולה, צינורות מים וצינורות ביוב לא עומדים בעומס, קורסים ולכן אפשר לראות ביוב זורם בצורה חופשית ברחובות.
3. **אבטלה** – מכיוון שמספר האנשים שמגיע לעיר אינו עומד בקנה אחד עם מספר מקומות העבודה שניתן לייצר, נוצרת בעיית אבטלה שרק הולכת ומחריפה.

סעיף ג'

היתרון של חקלאות עירונית: יש יותר שטחים פתוחים ולכן יש יותר חלחול למי תהום.
חסרון של חקלאות עירונית: הדבר גורם לעלייה בצפיפות באזורים עירוניים.

שאלה 7- חקלאות**היגד מספר 1:**

נכון – במהפכה הראשונה החקלאים עברו לתרבת צמחי בר ובעלי חיים.

היגד מספר 2:

נכון – בחקלאות אורגנית מפתחים חקלאות תוך צמצום הנזק לסביבה ולכן זו חקלאות בר קיימא. פחות זיהום סביבתי.

היגד מספר 3:

לא נכון – מטרת המהפכה הירוקה היא להגדיל את כמויות המזון.

היגד מספר 4:

נכון – השקיה מרובה גורמת להמלחה באזורים צחיחים. בהשקיה השמש מאדה את המים והמלחים שנשארים על הקרקע ונוצרת המלחה.

היגד מספר 5:

לא נכון – המהפכה החקלאית השלישית הביאה להתפתחות חקלאית מודרנית שיוצרת נזקים סביבתיים.

היגד מספר 6:

נכון – הדברה משולבת כוללת הדברה ביולוגית וכימית והיא ידידותית לסביבה, פחות זיהום מחומרים כימיקליים.

היגד מספר 7:

לא נכון – בירוא יערות פוגע ב"ריאות הירוקות של כדור הארץ". זה דווקא מגביר את התחממות כדור הארץ.